

U 33/2017 rd

Statsrådets skrivelse till riksdagen om kommissionens förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om konkurrensmyndigheternas efterlevnadskontroll (*direktiv om befogenhet*)

I enlighet med 96 § 2 mom. i grundlagen översänds till riksdagen Europeiska kommissionens förslag av den 22 mars 2017 till Europaparlamentets och rådets direktiv om att ge medlemsstaternas konkurrensmyndigheter förutsättningar att utöva effektivare efterlevnadskontroll och att säkerställa en väl fungerande inre marknad (COM(2017) 142) och en promemoria om förslaget.

Helsingfors den 18 maj 2017

Arbetsminister Jari Lindström

Regeringsråd Virve Haapajärvi

ARBETS- OCH NÄRINGS-
MINISTERIET

PROMEMORIA

EU/2017/0797

10.5.2017

**FÖRSLAG TILL EUROPAPARLAMENTETS OCH RÅDETS DIREKTIV OM ATT GE
MEDLEMSSTATERNAS KONKURRENSMYNDIGHETER FÖRUTSÄTTNINGAR ATT
UTÖVA EFFEKTIVARE EFTERLEVNADESKONTROLL OCH ATT SÄKERSTÄLLA EN
VÄL FUNGERANDE INRE MARKNAD**

1 Förslagets syfte och bakgrund

Den 22 mars 2017 lade Europeiska kommissionen för Europaparlamentet och rådet fram ett förslag till direktiv (COM(2017) 142) om de nationella konkurrensmyndigheternas effektiva kontroll av konkurrensreglernas efterlevnad. Förslaget gäller konkurrensmyndigheternas efterlevnadskontroll, oberoende och resurser. Direktivförslaget publicerades på finska den 31 mars 2017. Förslaget syftar till en effektiv och tillräckligt samstämmig tillämpning av konkurrenslagstiftningen i medlemsländerna och till att undanröja hinder för en effektivt fungerande inre marknad. Ärendet har också samband med EU:s strategi för den inre marknaden. I förslaget anges en miniminivå för utrednings-, besluts- och sanktionsbefogenheter i samband med konkurrensbegränsningar. Samtidigt publicerade kommissionen också en konsekvensbedömning (SWD(2017) 114) och dess sammanfattning (SWD(2017) 115) samt en verkställighetsplan (SWD(2017) 116). Direktivförslaget gäller en effektiv efterlevnadskontroll av de viktigaste EU-konkurrensreglerna i medlemsländerna, dvs. artiklarna 101 och 102 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt (EUF-fördraget). Förslaget gäller inte reglerna för kontroll av företagsförvärv.

Genom EU:s förordning (EG) nr 1/2003 om tillämpning av konkurrensreglerna inrättades ett decentraliserat system för kontroll av konkurrensreglernas efterlevnad. Förhållandet mellan den nationella konkurrensrätten och artiklarna 101 och 102 i EUF-fördraget bestäms enligt artikel 3 i tillämpningsförfordningen. Om ett avtal eller förfarande kan påverka handeln mellan medlemsstaterna, dvs. om det s.k. handelskriteriet uppfylls, ska de nationella domstolarna och myndigheterna tillämpa artiklarna 101 och 102 i EUF-fördraget. Om handelskriteriet inte uppfylls ska den nationella lagstiftningen tillämpas. I praktiken tillämpar de flesta nationella konkurrensmyndigheter, såsom Konkurrens- och konsumentverket, nationella konkurrensrättsliga bestämmelser parallellt med EU-reglerna (parallell tillämpning). I den nationella konkurrenslagen finns materiella bestämmelser som motsvarar artiklarna 101 och 102 i EUF-fördraget. Artikel 101 i EUF-fördraget förbjuder sådana konkurrensbegränsande avtal, samordnade förfaranden och beslut av företagssammanslutningar som kan påverka handeln mellan medlemsstaterna (t.ex. karteller). Förbudet i artikel 102 i EUF-fördraget mot missbruk av en dominerande ställning på marknaden gäller likaså förfaranden som kan påverka handeln mellan medlemsstaterna. Enligt tillämpningsförfordningen får tillämpningen av nationell konkurrensrätt vid parallell tillämpning inte leda till förbud mot avtal eller förfaranden som skulle vara tillåtna enligt artiklarna 101 eller 102. Medlemsstaterna får dock tillämpa en strängare nationell lagstiftning som förbjuder företags ensidiga agerande.

Konkurrenslagen innehåller förutom bestämmelser som motsvarar artiklarna 101 och 102 i EUF-fördraget även bestämmelser om konkurrensneutralitet och en bestämmelse om dominerande marknadsställning på marknaden för dagligvaror vilka inte finns i EU-lagstiftningen. Innan det föreslagna direktivet har det inte funnits bestämmelser på EU-nivå om miniminivån

för föreskrifterna om tillämpning av artiklarna 101 och 102 i EUF-fördraget, och till denna del har medlemsländernas nationella regler och förfaranden inte varit enhetliga.

Förslaget grundar sig på erfarenheter av efterlevnadskontroll inom Europeiska konkurrensnätverket sedan 2004. Direktivförslaget föregicks av ett meddelande från kommissionen till Europaparlamentet och rådet från 2014 med rubriken ”Tio år av antitrustregler enligt förordning 1/2003: Resultat och framtidsutsikter” COM/2014/0453 final), som riksdagen informerades om i september 2014 med en E-skrivelse 108/2014 rd. Kommissionen genomförde mellan november 2015 och februari 2016 ett brett offentligt samråd med berörda parter och myndigheter om nuläget i respektive medlemsland och alternativen för fortsatta åtgärder. Kommissionen tog emot 181 svar. 80 % av de tillfrågade stödde åtgärder för att öka de nationella konkurrensmyndigheternas efterlevnadskontroll och stödde EU:s lagstiftningsåtgärder antingen enskilt eller i kombination med frivilliga åtgärder.

2 Rättslig grund och förhållande till subsidiaritetsprincipen

Direktivförslaget grundas på artiklarna 103 och 114 i EUF-fördraget eftersom förslaget enligt kommissionen innehåller flera mål som är förbundna med varandra.

Säkerställandet av att de nationella konkurrensmyndigheterna har de medel och instrument de behöver för att effektivare kontrollera efterlevnaden av artiklarna 101 och 102 i EUF-fördraget omfattas av artikel 103.1 i EUF-fördraget eftersom det säkerställer att konkurrensreglerna får full verkan. Artikel 103.1 i EUF-fördraget ger rådet befogenhet att anta de förordningar och direktiv som behövs för att tillämpa de principer som anges i artiklarna 101 och 102. Sådana bestämmelser kan utfärdas om bl.a. förhållandet mellan den nationella lagstiftningen och EU-lagstiftningen samt om böter och viten.

Det föreslagna direktivet syftar också till att stärka den inre marknadens funktion genom att komma till rätta med nationella regler som utgör hinder för att effektivt kontrollera efterlevnaden av konkurrensreglerna (artikel 114 i EUF-fördraget). Därmed får företag och konsument i Europa framöver ett mer likvärdigt skydd. Om den nationella konkurrenslagstiftningen omfattar samma garantier och instrument när den tillämpas parallellt rättssäkerhet och lika villkor. Även reglerna om ömsesidigt bistånd mellan de nationella myndigheterna förbättrar den inre marknadens funktion. Den rättsliga grunden kan anses vara adekvat.

Företag på olika håll i EU har inte likvärdiga förutsättningar, eftersom de nationella metoderna för efterlevnadskontroll fortfarande avviker från varandra och konkurrensmyndigheterna i alla medlemsländer inte har effektiva metoder för sådan kontroll. Enligt kommissionen har man uppmuntrat till frivilliga åtgärder, men flera nationella konkurrensmyndigheter saknar fortfarande, efter mer än ett decennium, de instrument de behöver för att effektivt kontrollera efterlevnaden av EU:s konkurrensregler. Enligt kommissionen kan endast ett initiativ på EU-nivå ge de nationella konkurrensmyndigheterna möjlighet att utöva effektivare efterlevnadskontroll. Förslaget kan därmed anses vara förenligt med subsidiaritetsprincipen.

Genom förslaget ställs minimikrav i fråga om de flesta reglerna. De mera detaljerade reglerna ska enbart gälla beviljande av eftergift för hemliga karteller (s.k. leniency). Detta på grund av att företagen kommer att erkänna sin medverkan i hemliga karteller endast om de har tillräcklig rättslig säkerhet i fråga om immunitet mot böter.

Ett direktiv ger medlemsländerna större valfrihet än en förordning. Enligt kommissionen är strategin i direktivförslaget inte en radikal ändring av det generella EU-rättsliga kravet på att

medlemsstaterna måste sörja för effektiva förfaranden och sanktioner för efterlevnadskontrollen av EU-regler.

3 Förslagets huvudsakliga innehåll

Direktivförslagets generella syfte är bl.a. en effektiv och tillräckligt samstämmig tillämpning av konkurrensreglerna i medlemsländerna. Mer specifikt syftar förslaget till att konkurrensmyndigheterna i alla medlemsländer ska ha effektiva metoder för att undersöka och sätta stopp för konkurrensöverträdelser, metoder för att ställa avskräckande sanktioner, ett effektivt leniency-program som är samordnat med resten av EU-området samt tillräckliga resurser och tillräckligt oberoende för att tillämpa EU:s konkurrensregler. Direktivförslaget lämpar sig för tillämpningen av artiklarna 101 och 102 i EUF-fördraget samt för parallell tillämpning av nationell konkurrenslagstiftning och dessa artiklar i samma ärende. I praktiken påverkar direktivet således också den nationella konkurrenslagstiftning som de nationella konkurrensmyndigheterna tillämpar samtidigt. Direktivet effektiviserar den nationella konkurrenstillsynen bl.a. i fråga om utrednings-, besluts- och sanktionsförfarandena.

Direktivförslaget innehåller förslag om beslutsbefogenheter som gäller strukturella korrigerande åtgärder (t.ex. skyldighet att sälja en del av företaget), interimistiska ålägganden och åtagandebeslut. Direktivförslaget innehåller också förslag som gäller sanktioner, såsom förslag om åläggande av böter även för brott mot förfarandebestämmelserna, underlåtenhet att iakttä åtagandebeslut, bötfällning av branschföreningar, viten, hur leniency eller systemet med immunitet mot böter och bötesnedsättning påverkar böter samt om preskriptionstider för åläggande av påföljder. Direktivförslaget innehåller också förslag som gäller konkurrensmyndigheternas kontrollförfarande, leniency-systemets funktion, tillgången till information, samarbetet mellan medlemsländernas konkurrensmyndigheter och begränsningar i hur information får användas.

Kapitel 1 (artiklarna 1—2) gäller direktivets syfte och tillämpningsområde

Direktivets tillämpningsområde omfattar tillämpningen av artiklarna 101 och 102 i EUF-fördraget och bestämmelser i nationell konkurrenslagstiftning som tillämpas parallellt med artiklarna på samma ärende. Ett undantag utgörs också av den regel som endast ska tillämpas på nationella fall och som begränsar tillgången till förklaringar inom ramen för eftergiftsprogrammet och användningen av informationen i dem.

Kapitel 2 (artikel 3) gäller grundläggande rättigheter

Enligt artikel 3 ska nationella konkurrensmyndigheters utövande av befogenheter omfattas av lämpliga skyddsåtgärder, inbegripet respekt för företagets rätt till försvar och rätten till ett effektivt rättsmedel inför en domstol, i enlighet med de allmänna principerna i unionsrätten och EU:s stadga om de grundläggande rättigheterna.

Kapitel 3 (artiklarna 4—5) gäller den nationella konkurrensmyndighetens oberoende och resurser

Enligt artikel 4 ska medlemsstaterna säkerställa konkurrensmyndigheternas oberoende bl.a. så att personalen och medlemmarna i myndighetens beslutande organ

- kan utföra sitt uppdrag oberoende av politisk eller annan yttre påverkan,

- inte tar emot instruktioner från någon regering eller någon annan offentlig eller privat enhet,
- avstår från handlingar som är oförenliga med utförandet av deras uppdrag och
- kan avsättas endast på grund av en allvarlig försummelse eller om de inte längre uppfyller villkoren för att utöva sitt uppdrag.

Enligt artikeln ska konkurrensmyndigheterna också ha befogenhet att fastställa sina prioriteringar. Enligt artikel 5 ska konkurrensmyndigheterna ha de mänskliga, ekonomiska och tekniska resurser som är nödvändiga för att de effektivt ska kunna utföra sitt uppdrag.

Kapitel 4 (artiklarna 6—11) gäller utredningsbefogenheter och befogenheter att utöva efterlevnadskontroll.

I artikel 6 föreskrivs om konkurrensmyndigheternas befogenhet att inspektera företags lokaler och få handräckning. I artikel 7 föreskrivs om konkurrensmyndigheternas befogenhet att inspektera andra lokaler efter förhandstillstånd från en nationell rättslig myndighet. I artikel 8 föreskrivs att konkurrensmyndigheterna genom beslut får begära att företag lämnar alla upplysningar som är nödvändiga och tillgängliga inom en angiven tidsfrist. I artikel 9 föreskrivs att konkurrensmyndigheter, om de konstaterar en konkurrensöverträdelse, genom beslut ska få ålägga företagen att upphöra med överträdelsen och genomföra proportionella och nödvändiga åtgärder som hänför sig till företagets agerande eller strukturella åtgärder. I artikel 10 föreskrivs att konkurrensmyndigheterna under vissa förutsättningar ska få förordna om att företag åläggs interimistiska åtgärder för en viss tid. I artikel 11 föreskrivs att konkurrensmyndigheterna genom beslut ska få göra bindande sådana åtaganden som företag erbjuder för att bemöta de farhågor som myndigheterna har uttryckt.

Kapitel 5 (artiklarna 12—15) gäller böter

Enligt artikel 12 ska konkurrensmyndigheterna ha möjlighet att ålägga företag eller begära att de ska åläggas effektiva, proportionella och avskräckande böter om de uppsåtligt eller av oaksamhet överträder artikel 101 eller artikel 102 i EUF-fördraget. Myndigheterna ska också ha möjlighet att ålägga företag eller begära att de ska åläggas böter för brott mot förfarandebestämmelserna, t.ex. att lämna oriktiga, bristfälliga eller vilseledande upplysningar, underlåta att lämna uppgifter inom utsatt tid, vägra att underkasta sig en inspektion eller bryta en försegling som anbringats i samband med en inspektion. I artikeln föreskrivs också om säkerställandet av att begreppet företag tillämpas. I artikel 13 föreskrivs om faktorer som ska beaktas när bötesbeloppet fastställs och under vilka förutsättningar böter som ålagts företagssammanslutningar får tas ut hos medlemsföretagen. I artikel 14 föreskrivs att det högsta bötesbelopp som konkurrensmyndigheterna ålägger eller begär att ska åläggas inte bör fastställas på en nivå under 10 procent av summan av företagets totala globala omsättning. I artikeln föreskrivs vidare att om en överträdelse som en sammanslutning gör sig skyldig till har samband med dess medlemmars verksamhet ska det högsta stödbeloppet inte fastställas till en nivå under 10 procent av summan av den globala omsättningen för varje medlem som är verksam på den marknad som påverkas av överträdelsen. I artikel 15 föreskrivs att konkurrensmyndigheterna ska kunna ålägga företag viten som gäller att underkasta sig en inspektion och lämna upplysningar samt följa beslut om förbud, interimistiska åtgärder och åtaganden.

Kapitel 6 (artiklarna 16—22) gäller eftergift (leniency)

I artikel 16 föreskrivs att konkurrensmyndigheterna ska ha inrättat ett eftergiftsprogram. I artiklarna 16 och 17 föreskrivs om när immunitet mot böter respektive nedsättning av böter ska beviljas. I artikel 18 föreskrivs om allmänna, kumulativa villkor för eftergift. I artikel 19 föreskrivs om formen av ansökan om eftergift och att utlåtandena också ska kunna ges muntligt. I artikel 20 föreskrivs om den markering för en formell ansökan om immunitet som ger sökanden en plats i kön för en viss period och möjlighet att samla in tillräckliga uppgifter och bevis (marker). I artikel 21 föreskrivs om förenklade ansökningar som används för att trygga ställningen för den som ansöker om eftergift när flera konkurrensmyndigheter skulle kunna handlägga ett kartellärende men inget beslut om handläggare ännu har fattats. Enligt artikel 22 ska nuvarande och tidigare anställda och direktörer för företag som ansöker om immunitet mot böter och som samarbetar med myndigheterna skyddas från eventuella straffrättsliga och administrativa sanktioner.

Kapitel 7 (artiklarna 23—26) gäller samarbete och bistånd mellan konkurrensmyndigheter

I artikel 23 föreskrivs att när en nationell konkurrensmyndighet genomför en inspektion på en annan nationell konkurrensmyndighets vägnar ska tjänstemän vid den begärande myndigheten ha rätt att närvara under inspektionen. I artikel 24 föreskrivs att en nationell konkurrensmyndighet kan begära att en annan nationell konkurrensmyndighet delger preliminära invändningar och beslut som gäller överträdelsen samt verkställighetshandlingar som gäller böter. I artikel 25 föreskrivs att en nationell myndighet kan begära att en annan nationell myndighet verkställer beslut om böter och viten om det företag som bötfälls inte har rättslig närvaro eller tillräckliga tillgångar i den ansökande myndighetens medlemsstat. I artikel 26 föreskrivs att tvister om lagenligheten av en åtgärd som ska delges eller av ett beslut om att ålägga böter eller förelägga viten ska avgöras i enlighet med lagstiftningen i den ansökande medlemsstaten och i dess organ. Däremot ska tvister om verkställighetsåtgärder som vidtagits eller som gäller giltigheten av en delgivning avgöras i enlighet med lagstiftningen i den anmodade medlemsstaten och i dess organ.

Kapitel 8 (artikel 27) gäller preskriptionsfrister

Enligt artikel 27 ska preskriptionsfristerna för åläggande av böter avbrytas tillfälligt så länge som förfaranden pågår vid nationella konkurrensmyndigheter i andra medlemsstater eller vid kommissionen rörande en överträdelse som gäller samma ärende. Ett avbrott påverkar dock inte nationella absoluta preskriptionsfrister. Vidare föreskrivs det att preskriptionsfristen ska avbrytas tillfälligt så länge som ett prövningsförfarande vid en domstol pågår.

Kapitel 9 (artiklarna 28—31) gäller allmänna bestämmelser

I artikel 28 föreskrivs att nationella konkurrensmyndigheter ska ha rätt att väcka talan vid den rättsliga konkurrensmyndigheten (domstolen). Dessutom föreskrivs det om konkurrensmyndigheternas rätt att delta när domstolar handlägger konkurrensmyndigheternas verkställighetsbeslut. I artikel 29 föreskrivs att information som inhämtats på grundval av direktivet endast bör användas för det ändamål för vilket den har inhämtats. Enligt artikeln ska tillgång till förklaringar inom ramen för eftergiftsprogrammet endast beviljas för syftet att utöva rätten till försvar. I artikeln föreskrivs också om information som inhämtats vid ett myndighetsförfarande som inte får användas vid en domstol förrän konkurrensmyndigheten har avslutat sitt förfarande samt om de strikta villkoren för utbyte av förklaringar inom ramen för eftergiftsprogrammet mellan nationella myndigheter. I artikel 30 föreskrivs om vilka typer av bevis som tillåts som bevis vid en konkurrensmyndighet, inklusive muntliga förklaringar. Enligt ar-

tikel 31 ska kostnaderna för Europeiska konkurrensnätverket bäras av Europeiska unionens allmänna budget.

Kapitel 10 (artiklarna 32—34) gäller slutbestämmelser

Enligt artikel 32 ska tiden för införlivande vara två år.

4 Förslagets konsekvenser

Direktivförslaget har konsekvenser för myndigheternas verksamhet genom att det effektiviserar den nationella konkurrenstillsynen bl.a. i fråga om utrednings-, besluts- och sanktionsförfarandena. Förslaget effektiviserar också samarbetet mellan medlemsstaternas konkurrensmyndigheter. Kommissionen har konstaterat att de nationella konkurrensmyndigheterna är de som vinner mest på förslaget. Enligt kommissionen kan utvecklingen av myndigheternas verksamhet för att motsvara förslaget medföra vissa kostnader som beror på utgångsnivån i medlemsländerna.

Konsumenterna gynnas av den effektivare konkurrenstillsynen i och med bl.a. pris- och kvalitetskonkurrensen, valfriheten och det breda utbudet av varor och tjänster. Kommissionen har konstaterat att förslaget kommer att tillförsäkra konsumenterna ett likvärdigt skydd i hela Europa mot affärsmetoder som håller priserna på varor och tjänster på en konstgjort hög nivå, vilket förbättrar urvalet av varor och tjänster som står till buds för dem. Kommissionen har bedömt att nyttan för konsumenterna av kommissionens kartellbeslut under 2011–2015 har uppgått till ca 1–5,7 miljarder euro per år och under 2010 till ca 7,2–10,8 miljarder euro.

Förslaget påverkar såväl myndigheterna som företagen genom att det medför en mer enhetlig kontroll av efterlevnaden av konkurrensreglerna i de olika medlemsländerna. Eftersom förslaget till stor del motsvarar de befogenheter som kommissionen har enligt förordning 1/2003 i fråga om utredning, sanktioner och ålägganden att upphöra med överträdelser blir miniminivån inom EU mer enhetlig, och det är ingen större skillnad för företagen om ett ärende utreds av kommissionen eller av en konkurrensmyndighet i något medlemsland. För företagen innebär förslaget mer enhetliga verksamhetsvillkor inom EU och ökad förutsägbarhet. För företag som blivit föremål för konkurrensöverträdelser kan förslaget innebära att utredningen av överträdelserna och åtgärderna för att få dem att upphöra effektiviseras. Sanktionerna kan också ha förebyggande effekter på företagens agerande. Den förbättrade konkurrenstillsynen kan också gynna företag som drabbats av konkurrensöverträdelser i och med att den effektivare utredningen av överträdelser kan hjälpa företagen när de kräver skadestånd för den skada som överträdelsen har orsakat. Detta grundar sig på en bestämmelse i lagen om konkurrensrättsligt skadestånd (1077/2016) enligt vilken en konkurrensöverträdelse som fastställts i ett nationellt lagakraftvunnet beslut har en positiv rättskraftsverkan vid behandlingen i en finländsk domstol av en skadeståndstalan som gäller överträdelsen.

Till skillnad från den gällande lagstiftningen gör direktivförslaget det möjligt att bestämma att företag som brutit mot förfarandebestämmelserna i konkurrenslagen och underlåtit att iaktta ett beslut om åtaganden eller interimistiska åtgärder ska betala en påföljdsavgift. Enligt förslaget kan en branschförening som gjort sig skyldig till en konkurrensöverträdelse åläggas en större påföljdsavgift än vad som anges i den gällande lagen, och under vissa förutsättningar kan avgiften också åläggas dess medlemsföretag. Enligt direktivförslaget kan det under vissa strikta villkor också bli aktuellt med strukturella åtgärder. Kommissionen har konstaterat att det för de företag som bryter mot lagen i vissa jurisdiktioner kommer att bli svårare att undanhålla bevisning eller att undkomma böter, eller att komma i åtnjutande av låga böter.

Direktivförslaget stärker samverkan mellan medlemsländernas och kommissionens system för immunitet mot och nedsättning av böter (leniency) och ökar den rättsliga säkerheten i och med att medlemsländernas regler motsvarar varandra. Detta har en positiv inverkan på konkurrensen eftersom ett effektivt fungerande leniency-system gör det avsevärt lättare att upptäcka karteller. Även företag som ansöker om immunitet mot eller nedsättning av böter gynnas i och med att de kan lita på att medlemsländernas leniency-system samverkar och att företagsförklaringar där företag erkänner sin delaktighet i en kartell inte kan användas som bevis mot dem i en ersättningsrättegång.

5 Konsekvenser för den nationella lagstiftningen, inklusive Ålands ställning

Den arbetsgrupp som tillsattes av arbets- och näringsministeriet för tiden 1.9.2015–28.2.2017 med uppdrag att bereda en revidering av konkurrenslagen lade fram sitt betänkande 14.3.2017 (ANM rapporter 16/2017). Fokus i betänkandet låg på att utvärdera konkurrenslagen med avseende på en effektiv konkurrenstillsyn och näringsidkarnas rättsskydd. Arbetsgruppen hade i uppgift att utreda behovet av en översyn av konkurrenslagstiftningen med utgångspunkt i Europeiska konkurrensnätverket ECN:s rekommendationer, EU:s konkurrensregler och en enhetlig nationell reglering samt de utvärderings- och reformförslag som gällde den inhemska myndighets- och domstolspraxisen.

Arbetsgruppen föreslog ett antal nya paragrafer i konkurrenslagen och ändringar i flera paragrafer. Arbetsgruppen gick in för att föreslå ändringar bl.a. i bestämmelserna om inspektioner, påföljder och informationsutbyte mellan myndigheter. Arbetsgruppen föreslog att elektroniska inspektioner efter inspektionsobjektet ska kunna fortsättas i Konkurrens- och konsumentverkets lokaler och att inspektionen ska vara oberoende av lagringsmedium, och att inspektionsrätten därmed kan utsträckas också till mobila apparater. I betänkandet föreslogs också att det ska vara möjligt att höra föremålet för inspektionen i samband med en s.k. heminspektion. Arbetsgruppen föreslog dessutom en precisering av de procedurregler som hänför sig till Konkurrens- och konsumentverkets bedömning om handlingar som omfattas av skyddet för utomstående juridisk rådgivning. Arbetsgruppen föreslog också att maximibeloppet av påföljdsavgifter för branschföreningar ska beräknas så att man förutom sammanslutningens omsättning också beaktar omsättningen hos de tio största medlemmarna som är delaktiga i verksamheten. Arbetsgruppen föreslog vidare att det kan påföras en påföljdsavgift för överträdelse av procedurreglerna i lagen, såsom försummelse av informationsskyldigheten. Som en ny metod föreslogs i konkurrenslagen strukturella korrigerande åtgärder som kan användas när strikta villkor uppfylls. Arbetsgruppen föreslog också en bestämmelse för att effektivisera övervakningen av konkurrensneutralitet. Arbetsgruppens förslag gällde också interimistiska ålägganden, förkortad ansökan i samband med förfarandet vid befrielse från påföljdsavgift och nedsättning av påföljdsavgiften, informationsutbyte mellan myndigheter, ändring av den s.k. prioriteringsbestämmelsen i konkurrenslagen och ändring av behandlingsfristen vid tillsynen över företagsförvärv. Arbetsgruppen föreslog inte bestämmelser om alla behandlade frågor, såsom sanktioner mot underlåtenhet att iaktta åtaganden. Flera kompletterande uttalanden och avvikande meningar lämnades in om betänkandet.

Direktivförslaget innehåller flera bestämmelser som kan anses ingå i konkurrenslagen eller i den övriga nationella lagstiftningen. I den gällande konkurrenslagen finns dock inte bestämmelser om t.ex. strukturella åtgärder, åläggande av påföljdsavgifter för underlåtenhet att iaktta åtagandebeslut och interimistiska ålägganden eller överträdelse av procedurreglerna, och inte heller om beaktande av omsättningen för medlemmar i branschföreningar när de påförs påföljdsavgifter.

Direktivförslaget har samband med betänkandet från den nationella arbetsgruppen där det föreslås flera ändringar i konkurrenslagen. Direktivförslaget har ett liknande innehåll, men det går i vissa avseenden längre än arbetsgruppens ändringsförslag. I arbetsgruppens betänkande föreslås – liksom i direktivförslaget – strukturella åtgärder, sanktioner för överträdelse av procedurreglerna, förkortade ansökningar som gäller leniency och prioriteringar i samband med dem, att inspektionsrätten ska vara oberoende av lagringsmedium, att inspektioner ska kunna fortsätta i myndighetens lokaler, att det ska vara lättare att förordna interimistiska åtgärder samt att omsättningen för vissa medlemmar i branschföreningar ska beaktas när föreningarna påförs påföljdsavgifter. Den föreslagna bestämmelsen i konkurrenslagen om att bötfälla branschföreningar avviker dock från direktivförslaget i fråga om vilka medlemmars omsättning som ska beaktas när påföljdsavgifter påförs och om rätten att ta ut påföljdsavgifter av medlemmarna. I den fortsatta behandlingen bör man bedöma den föreslagna rätten att ta ut avgifter av medlemmarna i förhållande till principen om begränsat ansvar för registrerade föreningar i den nationella föreningslagstiftningen samt fördelningen av betalningsskyldigheten bland en sammanslutnings medlemmar och de närmare förutsättningarna för uttaget av avgifter. I betänkandet föreslås inte sanktioner mot underlåtelse att iakttä åtaganden eller interimistiska ålägganden såsom i direktivförslaget. I den fortsatta behandlingen av direktivförslaget krävs en närmare bedömning av hur förslagen i betänkandet stämmer överens med direktivförslaget och av de yttranden om betänkandet som kom in. I den fortsatta behandlingen av direktivförslaget bör man också åtminstone ta ställning till konkurrensmyndigheternas oberoende och resurser, begränsningarna i hur information får användas, de förkortade ansökningarna, samarbetet mellan nationella konkurrensmyndigheter och förhållandet mellan de föreslagna artiklarna om preskriptionsfrister för åläggande av påföljder och den nationella lagstiftningen.

Främjande av konkurrens och reglering i anslutning till rättskipning är enligt 27 § 10 punkten i självstyrelselagen för Åland (1144/1991) frågor i vilka riket har lagstiftningsbehörighet.

6 Behandlingen av ärendet i Europeiska unionens institutioner

Behandlingen i rådet börjar den 12 maj 2017 och två möten äger rum i juni. Efter Maltas ordförandeskap fortsätter behandlingen under Estlands ordförandeskap. De övriga medlemslänarnas ståndpunkter är ännu inte kända. Direktivets slutliga innehåll kan bedömas vara klart tidigast under våren 2018. Rådet kommer utöver riksdagens ståndpunkt att beakta konkurrenslagsarbetsgruppens betänkande och de remissyttranden som kom in.

7 Den nationella behandlingen av ärendet

Ett utkast till denna U-skrivelse har behandlats i sektionen för konkurrens, statsstöd och upphandling (EU-12) den 25 april 2017. Ärendet har också översänts till sektionen för den inre marknaden (EU-8) för kännedom. Under behandlingen i rådet kommer nationellt samarbete att ske åtminstone med Konkurrens- och konsumentverket och justitieministeriet.

Den nationella arbetsgruppens betänkande skickades i mitten av mars ut på remiss som pågår fram den 15 maj 2017. I begäran om yttrande hänvisades också till den kommande EU-regleringen. Ett sammandrag av remissyttrandena kommer att publiceras. De förslag till ändringar i konkurrenslagstiftningen som anses vara ändamålsenliga utan att man inväntar det slutliga direktivförslaget ska enligt planerna lämnas till riksdagen under hösten 2017.

8 Förslagets förhållande till förpliktelserna om grundläggande fri- och rättigheter och mänskliga rättigheter

Enligt kommissionen säkerställer förslaget skyddet av de grundläggande rättigheterna för företag som är föremål för konkurrensförfaranden, nämligen näringsfrihet, rätten till egendom, principen om god förvaltningssed och rätten till ett effektivt rättsmedel inför domstol (Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna). Förslaget tvingar medlemsstaterna att införa sådana lämpliga skyddsåtgärder för utövandet av befogenheter som åtminstone uppfyller normerna i stadgan om de grundläggande rättigheterna och som är förenliga med de allmänna principerna i EU-rätten. Skyddsåtgärderna bör respektera rätten till försvar för företag, vilken enligt direktivförslaget omfattar rätten att höras, rätten att få ta del av myndigheternas invändningar, rätten till tillgång till handlingar och rätten till ett effektivt rättsskydd inför domstol. Direktivförslaget innehåller uttryckliga bestämmelser om att inspektioner i andra lokaler än företagslokaler kräver tillstånd från rättsliga myndigheter, att böter och strukturella rättsliga skyddsåtgärder ska vara proportionella samt att inspektioner och begäranden om information ska vara nödvändiga.

9 Statsrådets ståndpunkt

Direktivförslaget är i huvudsak gynnsamt för Finland eftersom det effektiviserar konkurrenstillsynen. Statsrådet anser att en effektiv kontroll av konkurrensreglernas efterlevnad är väsentlig för att säkerställa en fungerande konkurrens och lika villkor för företagen på den inre marknaden, inte bara i Finland utan även i de övriga EU-länderna. Förslaget innebär också ökad förutsägbarhet och rättssäkerhet. Enligt statsrådets uppfattning har direktivförslaget positiva konsekvenser för konsumenterna.

Statsrådet stöder en samordning av regleringen i samband med eftergiftsprogram i olika länder, eftersom skillnader i regleringen mellan olika medlemsstater kan minska incitamenten för att anmäla karteller och därmed göra det svårare att upptäcka dem.

Statsrådet anser att rådet bör se till att bestämmelserna i direktivet säkerställer en effektiv kontroll av efterlevnaden av konkurrensreglerna med tillräcklig hänsyn till proportionaliteten och företagens rättssäkerhet, och att de utan svårigheter kan tillämpas på vårt nationella rättssystem. Man kan uppmärksamma rättssäkerheten t.ex. genom att bedöma möjligheten att utöka innehållet i artikel 3 om skyddsåtgärder.